Nemokumas, bankrotas

Litwa

1 Kam gali būti iškelta nemokumo byla?

Nemokumo procedūra gali būti inicijuojama juridiniams ir fiziniams asmenims.

Juridiniams asmenims gali būti inicijuojama bankroto byla, bankroto ne teismo tvarka procedūros, restruktūrizavimo byla.

Bankroto byla gali būti keliama ar bankroto procedūros ne teismo tvarka pradedamos visų teisinių formų juridiniams asmenims, išskyrus biudžetines įstaigas, politines partijas, profesines sąjungas, religines bendruomenes ir bendrijas.

Iškėlus bankroto bylą ar pradėjus bankroto procedūras ne teismo tvarka juridinio asmens turtas realizuojamas ir iš gautų lėšų tenkinami kreditorių interesai, o pats juridinis asmuo likviduojamas dėl bankroto.

Restruktūrizavimo byla gali būti keliama visų teisinių formų juridiniams asmenims, išskyrus biudžetines įstaigas, politines partijas, profesines sąjungas, religines bendruomenes ir bendrijas, kredito įstaigas, mokėjimo įstaigas, elektroninių pinigų įstaigas, draudimo ir perdraudimo įmones, valdymo įmones, investicines bendroves ir vertybinių popierių viešosios apyvartos tarpininkus. Iškėlus restruktūrizavimo bylą siekiama sudaryti sąlygas juridiniams asmenims, turintiems finansinių sunkumų ir nenutraukusiems ūkinės komercinės veiklos, atkurti mokumą, išsaugoti ir plėtoti veiklą, sumokėti skolas ir išvengti bankroto. Tuo tikslu restruktūrizuojamo juridinio asmens įsipareigojimai išdėstomi 4 metų laikotarpiui pagal restruktūrizavimo planą, kuriam turi pritarti tiek juridinio asmens dalyviai, tiek kreditoriai. Plano įgyvendinimo laikotarpis gali būti pratęstas dar vieniems metams. Restruktūrizavimas ne teismo tvarka nėra galimas.

Fizinio asmens bankroto byla gali būti keliama fiziniam asmeniui, įskaitant ūkininkus ar individualia veikla besiverčiančius asmenis. Fizinio asmens bankrotas ne teismo tvarka nėra galimas.

2 Kokios yra nemokumo bylos iškėlimo sąlygos?

Bankroto byla juridiniam asmeniui gali būti keliama, jeigu teismas nustato bent vieną iš šių sąlygų:

• įmonė yra nemoki

• įmonė vėluoja išmokėti darbuotojams su darbo santykiais susijusias išmokas;

• įmonė negali arba negalės vykdyti įsipareigojimų.

Įmonės nemokumas suprantamas kaip įmonės būsena, kai įmonė nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.) ir pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos, neatlikti darbai ir kt.) viršija pusę į įmonės balansą įrašyto turto vertės.

Juridinio asmens bankroto procedūra gali būti vykdoma ir ne teismo tvarka, jeigu teismuose nėra iškelta bylų, kuriose šiai įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, taip pat jei iš įmonės nėra išieškoma pagal teismų ar kitų institucijų išduotus vykdomuosius dokumentus. Bankroto procese ne teismo tvarka teismo kompetencijai skirtus klausimus svarsto ir sprendžia įmonės kreditorių susirinkimas.

Restruktūrizavimo byla gali būti iškeliama juridiniam asmeniui, kuris:

• nėra nutraukęs veiklos;

• nėra bankrutuojantis ar bankrutavęs;

• įsteigtas ne mažiau kaip prieš 3 metus iki kreipimosi į teismą dėl įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo;

• jeigu praėjo ne mažiau kaip penkeri metai nuo:

a) teismo sprendimo baigti restruktūrizavimo bylą;

b) teismo nutarties restruktūrizavimo bylą nutraukti dėl to, kad visi kreditoriai atsisakė savo reikalavimų arba restruktūrizuojama įmonė anksčiau, nei buvo nustatyta restruktūrizavimo plane, patenkino visų kreditorių reikalavimus.

Fiziniam asmeniui bankroto byla gali būti iškeliama, kai šis asmuo nemokus ir sąžiningas. Nemokiu fizinis asmuo gali būti pripažįstamas, jeigu negali įvykdyti skolinių įsipareigojimų, kurių mokėjimo terminai suėję ir kurių suma viršija 25 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas minimaliąsias mėnesines algas.

Norinčio bankrutuoti fizinio asmens sąžiningumas vertinamas pagal tai, ar jis teikia išsamią ir teisingą informaciją ir ar tapo nemokus elgdamasis sąžiningai, t. y. ar jo veiksmai per paskutinius trejus metus atitiko rūpestingumo ir atidumo kriterijus, ar jais nebuvo sąmoningai, kryptingai leidžiama susidaryti skoloms, kurios nebus padengtos.

3 Kokia nuosavybė sudaro nemokaus subjekto turto dalį? Kaip tvarkomas turtas, kurį skolininkas įgijo arba kuris jam perduotas po to, kai buvo iškelta nemokumo byla?

Visas bankrutuojančiai ar restruktūrizuojamai įmonei priklausantis turtas, nepriklausomai nuo jo sudėties (kilnojamasis ir nekilnojamasis, materialusis ir nematerialusis, turtinės teisės ir kt.) ar buvimo vietos, sudaro šios įmonės turtą. Bankroto ar restruktūrizavimo procese įmonės įgyjamas turtas ar gaunamos pajamos taip pat priskiriamos prie įmonės turto ir iš jo taip pat tenkinami kreditorių reikalavimai. Bankroto atveju kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumą nustato įstatymas, o restruktūrizavimo atveju kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarka nustatoma restruktūrizavimo plane. Vykstant bankroto procesui realizuojamas visas juridinio asmens turtas ir iš gaunamų pajamų apmokamos bankroto administravimo išlaidos bei tenkinami kreditorių reikalavimai, o restruktūrizavimo atveju realizuojamas tik tas turtas, kurio realizavimas numatytas restruktūrizavimo plane.

Speciali tvarka taikoma iš bankrutuojančios įmonės ūkinės veiklos gaunamoms pajamoms – šios pajamos naudojamos su šia veikla susijusioms išlaidoms dengti. Visi atsiskaitymai, susiję su ūkine komercine veikla, vykdomi per vieną atsiskaitymams, susijusiems su ūkine komercine veikla, skirtą įmonės sąskaitą (įmonės komercinė sąskaita), iš kurios negali būti vykdomi atsiskaitymai su kitais kreditoriais.

Fizinio asmens bankroto atveju apskaitomas visas fizinio asmens turtas, nepriklausomai nuo jo sudėties (kilnojamasis ir nekilnojamasis, materialusis ir nematerialusis, turtinės teisės ir kt.) ar buvimo vietos. Neapskaitomi tik fizinio asmens turimi grynieji pinigai, kai jų vertė neviršija vienos minimaliosios mėnesinės algos. Iš viso fizinio asmens turto (išskyrus toliau nurodytas išimtis) realizavimo gautų pajamų tenkinami kreditorių interesai.

Fizinio asmens bankroto proceso metu bankrutuojantis fizinis asmuo turi teisę tam tikrą gaunamų pajamų sumą naudoti būtiniesiems poreikiams tenkinti. Iškėlus bankroto bylą šią sumą, atsižvelgęs į fizinio asmens ir jo išlaikomų asmenų poreikius, nustato teismas, o teismui patvirtinus fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, fizinio asmens naudotina suma nustatoma mokumo atkūrimo plane.

Specialų statusą turi ir fizinio asmens vienintelis gyvenamasis būstas, būtinas fizinio asmens ir (ar) jo išlaikomų asmenų poreikiams tenkinti, ir kitas turtas, reikalingas fizinio asmens individualiai ir (ar) ūkininko veiklai vykdyti. Bankrutuojantis fizinis asmuo turi teisę šį turtą, net jeigu jis įkeistas, išsaugoti, jeigu dėl to susitaria su hipotekos kreditoriumi ir įkeisto turto išsaugojimas nepažeidžia kitų kreditorių teisių.

4 Kokius įgaliojimus atitinkamai turi skolininkas ir nemokumo specialistas?

Įmonės bankroto atveju paskirtas bankroto administratorius perima įmonės valdymą, disponuoja įmonės turtu, organizuoja jo realizavimą bei iš gautų lėšų atsiskaito su kreditoriais ir atlieka visus veiksmus, reikalingus įmonę likviduoti. Svarbiausios įmonės bankroto administratoriaus pareigos yra šios:

• atstovauti įmonę, ginti jos ir visų kreditorių interesus;
• perimti bankrutuojančios įmonės ir jos turto valdymą;
• nutraukti toliau nenumatomas vykdyti įmonės sudarytas sutartis (įskaitant sutartis su valdymo organų nariais ir darbuotojais);
• kreiptis dėl Garantinio fondo lėšų skyrimo atsiskaitymui su kreditoriais-darbuotojais;
• prireikus sudaryti laikinas darbo ar paslaugų sutartis, reikalingas vykstant bankroto procesui;
• patikrinti kreditorių pateiktus reikalavimus ir jų sąrašą teikti tvirtinti teismui;
• vadovauti bankrutuojančios įmonės ūkinei komercinei veiklai;
• patikrinti įmonės sandorius, sudarytus per 3 metų laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo;
• ginčyti teisme įmonės sandorius, priešingus įmonės veiklos tikslams ir galėjusius turėti įtakos tam, kad įmonė nebegali atsiskaityti su kreditoriais;
• esant pagrindui, kreiptis į teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu;
• šaukti kreditorių susirinkimus;
• rengti ir teikti kreditorių susirinkimui veiklos ataskaitas;
• sudaryti ir teikti įmonės metinių ir tarpinių finansinių ataskaitų rinkinius;
• vykdyti teismo ir kreditorių susirinkimo sprendimus;
• teikti informaciją apie bankroto procesą;
• organizuoti bankrutavusios įmonės turto pardavimą;
• iš bankroto procese gautų lėšų atsiskaityti su kreditoriais;
• atlikti veiksmus, reikalingus įmonės likvidavimui ir išregistravimui.

Įmonės restruktūrizavimo atveju paskirtas restruktūrizavimo administratorius veikia kaip profesionalus konsultantas ir nepriklausomas asmuo, kontroliuojantis restruktūrizavimo procedūrų eigą. Svarbiausios restruktūrizavimo administratoriaus pareigos yra šios:

• dalyvauti rengiant ir svarstant įmonės restruktūrizavimo planą, imtis priemonių, kad teismo nustatytais terminais būtų parengtas, pateiktas tvirtinti ir įgyvendintas restruktūrizavimo planas;
• parengti rašytinę išvadą dėl restruktūrizavimo plano projekto įgyvendinimo galimybių;
• prižiūrėti restruktūrizuojamos įmonės valdymo organų veiklą, susijusią su restruktūrizavimo plano vykdymu, nurodyti įmonės valdymo organų nariams jų veiklos trūkumus ir nustatyti terminą tiems trūkumams pašalinti, kreiptis į teismą dėl įmonės valdymo organų nušalinimo;
• šaukti kreditorių, įmonės dalyvių, savininkų arba valstybės ar savivaldybės įmonės savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos atstovų susirinkimus ir juose dalyvauti be balso teisės;
• teikti su įmonės restruktūrizavimo bylos nagrinėjimu susijusią informaciją, informuoti teismą apie restruktūrizavimo plano vykdymo eigą.

Restruktūrizavimo administratorius kartu su restruktūrizuojamos įmonės valdymo organais atsako už teismo patvirtinto restruktūrizavimo plano įgyvendinimą.

Fizinio asmens bankroto atveju paskirtas bankroto administratorius disponuoja fizinio asmens turtu ir organizuoja jo realizavimą bei iš gautų lėšų atsiskaito su kreditoriais. Svarbiausios fizinio asmens bankroto administratoriaus pareigos yra šios:

• disponuoti fizinio asmens turtu ir depozitinės sąskaitos lėšomis;
• tvarkyti visų fizinio asmens gautų lėšų ir jų naudojimo apskaitą;
• organizuoti fizinio asmens turto pardavimą ir vykdyti atsiskaitymus su kreditoriais;
• šaukti kreditorių susirinkimus ir juose dalyvauti be balsavimo teisės;
• teikti informaciją apie fizinio asmens bankroto procesą, mokumo atkūrimo plano vykdymo ataskaitą;
• inicijuoti mokumo atkūrimo plano keitimus;
• atstovauti fiziniam asmeniui bylose dėl turto išieškojimo bankrutuojančio fizinio asmens naudai, imasi priemonių išieškoti skolas iš skolininkų;
• ginti fizinio asmens ir visų kreditorių teises ir teisėtus interesus;
• vertinti fizinio asmens vykdomos individualios ir (ar) ūkininko veiklos tikslingumą.

Bankrutuojantis fizinis asmuo privalo siekti kuo didesne apimtimi patenkinti kreditorių reikalavimus. Siekdamas šio tikslo bankrutuojantis fizinis asmuo privalo pagal savo galimybes dirbti arba užsiimti kita pajamų duodančia veikla, aktyviai siekti įsidarbinti arba siekti susirasti geriau apmokamą darbą, gautas pajamas skirti kreditorių reikalavimams tenkinti, parengti, o teismui patvirtinus – vykdyti mokumo atkūrimo planą, bendradarbiauti su paskirtu bankroto administratoriumi.

Vykstant bankroto procesui bankrutuojantis fizinis asmuo turi teisę gauti informaciją iš bankroto administratoriaus, dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginčyti neteisėtus kreditorių susirinkimo nutarimus, reikalauti pakeisti bankroto administratorių, reikalauti atlyginti žalą, jeigu administratorius netinkamai vykdo savo pareigas.

5 Kokiomis sąlygomis galima remtis įskaitymais?

Įmonės ar fizinio asmens bankroto atveju nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą draudžiamas bankrutuojančio asmens ir kreditorių reikalavimų įskaitymas, išskyrus įskaitymus, kurie leidžiami pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas.

Įmonei iškėlus restruktūrizavimo bylą nuo teismo nutarties iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą priėmimo dienos sustabdomas šios įmonės ir jos kreditorių reikalavimų įskaitymas. Vėliau įskaitymas galimas pagal teismo patvirtintą restruktūrizavimo planą.

6 Kokios yra nemokumo bylų pasekmės esamoms sutartims, kuriose skolininkas yra viena iš šalių?

Įmonės bankroto atveju paskirtas bankroto administratorius per 30 dienų nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos praneša suinteresuotiems asmenims, kad įmonės sudarytų sutarčių (išskyrus darbo sutartis ir sutartis, iš kurių kyla bankrutuojančios įmonės reikalavimo teisės), kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė, nevykdys ir šios sutartys laikomos pasibaigusiomis.

Įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti įmonei bankroto bylą įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų, o įmonės administratorius, įspėjęs raštu prieš 15 dienų, nutraukia darbo arba civilines sutartis su įmonės valdybos nariais ir vadovu.

Apie būsimą darbo sutarčių su kitais darbuotojais nutraukimą bankroto administratorius darbuotojus raštu įspėja per 3 darbo dienas nuo teismo nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo ir po 15 darbo dienų nuo tokio įspėjimo nutraukia su darbuotojais darbo sutartis. Su atleidžiamais darbuotojais, reikalingais įmonės bankroto proceso metu, sudaromos terminuotos darbo sutartys. Tokių darbuotojų skaičių pagal pareigybes nustato kreditorių susirinkimas.

Įmonės restruktūrizavimas neturi įtakos galiojančioms juridinio asmens sutartims. Visos sudarytos sutartys įvertinamos jų tikslingumo aspektu ir restruktūrizavimo plane numatoma nutraukti neperspektyvias vykdyti sutartis. Jos nutraukiamos bendra tvarka, jokių sutarčių nutraukimo restruktūrizavimo metu ypatumų įstatymai nenumato.

Fizinio asmens bankroto atveju mokumo atkūrimo plane numatoma, kurios sutartys bus nutraukiamos, o kurios toliau vykdomos. Teismui patvirtinus mokumo atkūrimo planą bankrutuojantis fizinis asmuo privalo suinteresuotiems asmenims pranešti, kad bus nutrauktos sutartys, kurias nutraukti numatyta mokumo atkūrimo plane.

7 Kokios yra nemokumo bylų pasekmės individualių kreditorių iškeltoms byloms (išskyrus nebaigtas nagrinėti bylas)?

Įmonės ar fizinio asmens bankroto atveju individualių kreditorių reikalavimai turi būti perduodami paskirtam bankroto administratoriui. Vėliau reikalavimus tvirtina teismas, o ginčas dėl konkretaus reikalavimo fakto ar dydžio išsprendžiamas bankroto byloje.

Įmonės restruktūrizavimo atveju iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo atsiradę reikalavimai per teismo nustatytą terminą pareiškiami paskirtam restruktūrizavimo administratoriui. Vėliau reikalavimus tvirtina teismas, o ginčas dėl konkretaus reikalavimo fakto ar dydžio išsprendžiamas restruktūrizavimo byloje. Individualių kreditorių reikalavimai, atsiradę iškėlus restruktūrizavimo bylą, pateikiami ir ginčai dėl jų sprendžiami bendra tvarka.

Skolininkui iškėlus bankroto ar restruktūrizavimo bylą, antstolis privalo sustabdyti priverstinio vykdymo veiksmus ir vykdomąją bylą bei vykdomuosius dokumentus persiųsti atitinkamai bankroto ar restruktūrizavimo bylą iškėlusiam teismui.

8 Kokios yra nemokumo bylų pasekmės tolesniam bylų, nebaigtų nagrinėti bankroto bylos iškėlimo metu, nagrinėjimui?

Kai iki nutarties skirti nagrinėti bylą, kurioje atsakovui pareikšti turtiniai reikalavimai, priėmimo paaiškėja, kad atsakovui iškelta bankroto byla, byla dėl turtinių reikalavimų šiam atsakovui sustabdoma ir perduodama bankroto bylą iškėlusiam teismui.

Kitais atvejais, t. y.: a) jeigu paaiškėjimo, kad atsakovui iškelta bankroto byla, momentu jau buvo priimta teismo nutartis skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje; b) kai atsakovui iškeliama restruktūrizavimo byla, bankroto ar restruktūrizavimo bylos atsakovui iškėlimas nėra pagrindas perduoti bylą atitinkamai bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui.

9 Kokie yra pagrindiniai kreditorių dalyvavimo nemokumo bylose elementai?

Įmonių bankroto atveju svarbiausios kreditorių teisės yra šios:

• kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo nemokiai įmonei;
• nutarti pradėti bankroto procedūrą ne teismo tvarka;
• per teismo nustatytą terminą perduoti paskirtam įmonės bankroto administratoriui savo reikalavimus;
• dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ten balsuoti:
- dėl administratorius pateiktų veiklos ataskaitų tvirtinimo;
- dėl administravimo išlaidų sąmatos tvirtinimo ir keitimo;
- dėl įmonės turto pardavimo kainos tvirtinimo;
- dėl įmonės bankroto proceso metu sudarytų metinių finansinių ataskaitų tvirtinimo;
- dėl įmonės ūkinės komercinės veiklos (jos tęstinumo, atnaujinimo, apribojimo, nutraukimo, sąmatos tvirtinimo ir pan.);
- dėl darbuotojų, kurie dirbs įmonės bankroto proceso metu, skaičiaus ir pareigybių nustatymo;
- dėl atlyginimo administratoriui nustatymo;
- dėl taikos sutarties sudarymo;
- dėl kreipimosi į teismą dėl administratoriaus atstatydinimo;
- kitais klausimais.
• kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka gauti iš administratoriaus informaciją apie įmonės bankroto bylos eigą;
• ginčyti įmonės sudarytus sandorius (*actio Pauliana*);
• kreiptis į teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu;
• ginčyti teisme kreditorių susirinkimo nutarimus;
• kreiptis į teismą dėl administratoriaus atstatydinimo;
• patenkinti savo reikalavimus iš bankrutuojančios įmonės turto ir gaunamų lėšų.

Fizinių asmenų bankroto atveju svarbiausios kreditorių teisės yra šios:

• per teismo nustatytą terminą pareikšti bankroto administratoriui savo reikalavimus, atsiradusius iki fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo dienos;
• reikalauti, kad reikalavimai būtų tenkinami plane nustatyta tvarka;
• dalyvauti kreditorių susirinkimuose (patvirtinus bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, kreditorių susirinkimai turi būti šaukiami ne rečiau kaip vieną kartą per pusmetį) ir juose balsuoti:
- dėl kreditorių skundų dėl bankroto administratoriaus veiksmų;
- dėl reikalavimo, kad bankroto administratorius pateiktų savo veiklos ataskaitas;
- dėl bankroto administravimo išlaidų sąmatos tvirtinimo ir keitimo;
- dėl skolininko turto pardavimo kainos tvirtinimo;
- dėl fizinio asmens individualios ir (ar) ūkininko veiklos (jos tęstinumo, pradėjimo, atnaujinimo, apribojimo, nutraukimo ir pan.);
- dėl pasiūlymų patikslinti mokumo atkūrimo planą;
- dėl kreipimosi į teismą dėl bankroto administratoriaus pakeitimo;
- kitais klausimais.
• kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka gauti iš bankroto administratoriaus informaciją apie bankroto bylos eigą;
• suteikti pagalbą dėl skolinių įsipareigojimų vykdymo;
• teikti pasiūlymus dėl mokumo atkūrimo plano;
• kreiptis į kreditorių susirinkimą dėl bankroto administratoriaus veiklos ar pakeitimo, siūlyti kitą bankroto administratoriaus kandidatūrą;
• apskųsti teismui kreditorių susirinkimo priimtus sprendimus per 14 dienų nuo dienos, kai sužinojo arba turėjo sužinoti apie šiuos sprendimus;
• kreiptis į teismą dėl fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo;
• kreiptis į teismą dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo;
• patenkinti savo reikalavimus iš bankrutuojančio fizinio asmens turto ir gaunamų lėšų.

Įmonių restruktūrizavimo atveju svarbiausios kreditorių teisės yra šios:

• paskirtam restruktūrizavimo administratoriui pareikšti reikalavimus, atsiradusius iki restruktūrizavimo bylos skolininkui iškėlimo;
• dalyvauti ir balsuoti kreditorių susirinkimuose:
- dėl pritarimo restruktūrizavimo planui;
- dėl restruktūrizavimo administratoriaus atstatydinimo ir kitos restruktūrizavimo administratoriaus kandidatūros siūlymo;.
- dėl kreipimosi į teismą dėl įmonės valdymo organų kompetencijos apribojimo;
- dėl kreipimosi į teismą dėl įmonės restruktūrizavimo bylos nutraukimo, jeigu nevykdomas arba netinkamai vykdomas restruktūrizavimo planas;
- dėl prašymo pratęsti restruktūrizavimo plano įgyvendinimo laikotarpį;
- dėl kitų klausimų.
• gauti iš įmonės valdymo organo ir restruktūrizavimo administratoriaus informaciją apie įmonės restruktūrizavimą, išskyrus komercinę (gamybinę) paslaptį sudarančią informaciją;
• suteikti pagalbą dėl skolinių įsipareigojimų vykdymo;
• teikti pasiūlymus restruktūrizavimo administratoriui ar įmonės valdymo organui dėl restruktūrizavimo plano;
• kreiptis į kreditorių susirinkimą dėl restruktūrizavimo administratoriaus veiklos ar jo pakeitimo;
• apskųsti teismui kreditorių susirinkimo (komiteto) priimtus nutarimus per 14 kalendorinių dienų nuo tos dienos, kai sužinojo arba turėjo sužinoti apie šiuos nutarimus;
• patenkinti reikalavimus restruktūrizavimo laikotarpiu.

10 Kaip nemokumo specialistas gali naudotis ar disponuoti turtu?

Įmonės bankroto atveju įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti įmonei bankroto bylą jos valdymo organai netenka įgaliojimų, o paskirtas bankroto administratorius valdo, naudoja bankrutuojančios įmonės turtą ir juo, taip pat bankuose esančiomis įmonės lėšomis disponuoja. Administratorius organizuoja bankrutavusios įmonės turto pardavimą ir jį parduoda ar perduoda kreditoriams. Skirtingų rūšių turtas parduodamas nevienoda tvarka: pavyzdžiui, nekilnojamasis ir įkeistas turtas, taip pat turtas, kurio vertė viršija 250 bazinių socialinių išmokų dydžio sumą, parduodamas iš varžytynių, o greitai gendantis turtas parduodamas už administratoriaus atsižvelgiant į rinkos kainas nustatytą kainą. Kito turto pardavimo tvarką ir kainą nustato bankrutuojančios įmonės kreditorių susirinkimas. Be to, teisės aktai nustato papildomus kai kurių rūšių turto (pavyzdžiui, vertybiniai popieriai, radioaktyvios medžiagos) pardavimo tvarkos ypatumus.
Įmonės restruktūrizavimo atveju įmonės veiklai vadovauja ir toliau įmonės turtą valdo ir juo toliau disponuoja įmonės valdymo organai, tačiau laikydamiesi teismo patvirtinto restruktūrizavimo plano. Įmonės valdymo organų veiklą restruktūrizavimo metu prižiūri teismo paskirtas restruktūrizavimo administratorius. Laikotarpiu nuo restruktūrizavimo bylos iškėlimo iki restruktūrizavimo plano patvirtinimo (restruktūrizavimo plano rengimo laikotarpiu) draudžiama be teismo leidimo parduoti ar perleisti nuosavybėn arba suteikti neatlygintinai naudotis įmonę arba jos dalį, ilgalaikį turtą, trumpalaikiam turtui priskiriamą nekilnojamąjį turtą ar turtines teises, be to, restruktūrizuojama įmonė negali suteikti garantijų, laiduoti, įkeisti ar kitais būdais užtikrinti kitų asmenų prievolių įvykdymo.
Fizinio asmens bankroto atveju bankrutuojančiam fiziniam asmeniui draudžiama disponuoti turimu turtu. Bankrutuojančio fizinio asmens turtu disponuoja bankroto administratorius pagal teismo patvirtintą fizinio asmens mokumo atkūrimo planą. Pats bankrutuojantis fizinis asmuo turi teisę disponuoti tik per mėnesį būtiniausiems poreikiams patenkinti skirta suma ir lėšomis, reikalingomis tęsiamai veiklai vykdyti. Būtiniausiems poreikiams patenkinti skirtą sumą laikotarpiui nuo bankroto bylos iškėlimo iki mokumo atkūrimo plano patvirtinimo nustato teismas, o patvirtinus mokumo atkūrimo planą suma nurodoma plane. Vykstant fizinio asmens bankroto procesui kreditorių reikalavimams tenkinti parduotino turto pardavimą organizuoja bankroto administratorius pagal mokumo atkūrimo plane nustatytą eiliškumą ir terminus. Atsižvelgdamas į mokumo atkūrimo plane numatytą turto pardavimo kainą ir parduodamo turto rinkos kainą, pradinę turto pardavimo kainą tvirtina kreditorių susirinkimas. Už mažesnę kainą, nei numatyta mokumo atkūrimo plane, turtas gali būti parduodamas tik bankrutuojančio fizinio asmens sutikimu.
Nekilnojamasis turtas ir įkeistas turtas (išskyrus turtą, kai jo pradinė pardavimo kaina mažesnė negu atlyginimas už varžytynių vykdymą) parduodamas varžytynėse. Dvejose varžytynėse neparduoto turto, taip pat kito turto pardavimo kainą ir tvarką nustato kreditorių susirinkimas. Neparduotas turtas kreditorių prašymu ir kreditorių susirinkimo sutikimu gali būti perduodamas kreditoriams.
Kai kartu su fiziniu asmeniu gyvena jo nepilnamečiai vaikai (įvaikiai) ir (ar) jo globojami (rūpinami) asmenys, vienintelis gyvenamasis būstas (gali būti įkeistas) teismo sprendimu gali būti parduodamas ne anksčiau negu po 6 mėnesių nuo plano patvirtinimo. Per šį laikotarpį fizinis asmuo turi susirasti pirkti ar išsinuomoti kitą būstą. Fizinis asmuo turi teisę susitarti su įkaito turėtoju dėl įkeisto turto (tai paprastai gyvenamasis būstas) išsaugojimo vykstant bankroto procesui. Toks turtas neparduodamas.
Teisės aktai gali numatyti papildomus kai kurių rūšių turto (pavyzdžiui, vertybiniai popieriai, radioaktyvios medžiagos) pardavimo tvarkos ypatumus.

11 Kokie reikalavimai turi būti nukreipti į nemokaus skolininko turtą ir kaip vertinami reikalavimai, atsiradę iškėlus nemokumo bylą?

Iškėlus įmonei bankroto bylą paprastai ūkinė komercinė įmonės veikla nutraukiama ir dėl to iš jos naujų reikalavimų įmonei neatsiranda. Tais atvejais, kai įmonė ir iškėlus bankroto bylą dar vykdo veiklą (tokia galimybė yra, jeigu veikla mažina nuostolius), iš jos atsiradę reikalavimai tenkinami iš pajamų, gaunamų iš šios veiklos vykdymo. Iš šių lėšų likę nepatenkinti reikalavimai tenkinami bendra tvarka trečiąja eile (žr. papildomai atsakymą į 13 klausimą).
Įmonės restruktūrizavimo atveju po restruktūrizavimo proceso pradžios atsiradę reikalavimai tenkinami bendra tvarka, jokių ypatumų teisės aktai nenumato.
Fizinio asmens bankroto atveju po fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo dienos teismas priima ir tvirtina kreditorių reikalavimus iš individualios ir (ar) ūkininko veiklos, taip pat bankrutuojančio fizinio asmens prisiimtus skolinius įsipareigojimus šiai veiklai vykdyti ir (ar) bankroto procedūroms atlikti. Patvirtinus šiuos reikalavimus, tikslinamas bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo planas. Kiti fiziniam asmeniui iškėlus bankroto bylą atsiradę reikalavimai tenkinami bendra tvarka, jokių ypatumų teisės aktai nenumato.

12 Kokios yra taisyklės, reglamentuojančios reikalavimų pateikimą, patikrinimą ir pripažinimą?

Įmonių ir fizinių asmenų bankroto atveju, taip pat įmonių restruktūrizavimo atveju teismas, iškeldamas atitinkamai bankroto ar restruktūrizavimo bylą, nustato terminą, per kurį kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus paskirtam bankroto ar restruktūrizavimo administratoriui ir pateikti šiuos reikalavimus patvirtinančius įrodymus. Juridinių asmenų bankroto ar restruktūrizavimo atveju nustatomas ne ilgesnis kaip 45 dienų terminas, o fizinio asmens bankroto atveju – ne trumpesnis kaip 15 dienų ir ne ilgesnis kaip 30 dienų terminas. Paskirtas administratorius patikrina pateiktus reikalavimus ir nesant dėl jų buvimo ar dydžio ginčo teikia reikalavimus tvirtinti teismui. Ginčą dėl reikalavimų ar jų dalies, kurių administratorius nepripažįsta, sprendžia teismas. Teismo nutartis patvirtinti kreditoriaus reikalavimą gali būti skundžiama. Kai reikalavimai pateikiami praleidus teismo nustatytą jų pateikimo terminą, terminas, jeigu jo praleidimo priežastys pripažįstamos svarbiomis, gali būti atnaujinamas.

13 Kokios yra taisyklės, reglamentuojančios pajamų paskirstymą? Koks yra reikalavimų ir kreditorių teisių eiliškumas?

Įkeitimu ar hipoteka užtikrinti kreditoriaus reikalavimai tenkinami pirmiausia iš lėšų, gautų pardavus įkeistą skolininko turtą, arba perduodant įkeistą turtą kreditoriui. Kai įkeisto turto vertės neužtenka įkaito turėtojo reikalavimui patenkinti, likusi nepatenkinta reikalavimo dalis tenkinama trečiąja eile įmonių bankroto atveju, antrąja eile restruktūrizavimo ar fizinio asmens bankroto atveju. Fizinio asmens bankroto atveju gali būti susitarta įkeisto turto neparduoti. Tokiu atveju mokumo atkūrimo plane bus numatomos kasmėnesinės įmokos įkaito turėtojui.
Kai pardavus įkeistą turtą gaunama lėšų daugiau, nei reikia atsiskaityti su įkaito turėtoju, likusi lėšų dalis skiriama kitų kreditorių reikalavimams tenkinti.
Kiti kreditorių reikalavimai tenkinami eilėmis ir etapais.

Įmonių bankroto atveju kreditorių reikalavimai tenkinami dviem etapais. Pirmajame etape tenkinami kreditorių reikalavimai be priskaičiuotų palūkanų ir netesybų, o antrajame etape – palūkanos ir netesybos. Kiekviename etape kiekvienos paskesnės eilės kreditorių reikalavimai tenkinami po to, kai visiškai patenkinami atitinkamo etapo pirmesnės eilės kreditorių reikalavimai. Jeigu neužtenka lėšų visiems vieno etapo vienos eilės reikalavimams visiškai patenkinti, šie reikalavimai tenkinami proporcingai pagal kiekvienam kreditoriui priklausančią sumą.
Pirmąja eile tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais; reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe (šie reikalavimai gali būti tenkinami iš tam sukurto Garantinio fondo lėšų); žemės ūkio veiklos subjektų reikalavimai – sumokėti už parduotus žemės ūkio produktus (iki 40 procentų šių reikalavimų gali būti tenkinama iš Žemės ūkio ministerijos tam skirtų valstybės biudžeto lėšų).
Antrąja eile tenkinami reikalavimai dėl mokesčių ir kitų įmokų į valstybės ir socialinio draudimo biudžetus, dėl privalomojo sveikatos draudimo įmokų; dėl paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, ir paskolų, gautų su valstybės ar garantijų institucijos, už kurios įsipareigojimų vykdymą garantuoja valstybė, garantija; dėl paramos, suteiktos iš Europos Sąjungos lėšų ir valstybės biudžeto lėšų.
Trečiąja eile tenkinami visi likusieji kreditorių reikalavimai.
Įmonių restruktūrizavimo atveju kreditorių reikalavimai tenkinami dviem etapais. Pirmuoju etapu tenkinami kreditorių reikalavimai be priskaičiuotų palūkanų ir netesybų, o antruoju etapu – palūkanos ir netesybos.
Pirmąja eile tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais; reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe; fizinių ir juridinių asmenų reikalavimai sumokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją bei įkeitimu ir (ar) hipoteka užtikrinti kreditorių reikalavimai, neviršijantys įkeisto, restruktūrizavimo metu neparduodamo, turto vertės.
Antrąja eile tenkinami likusieji kreditorių reikalavimai, išskyrus tenkinamus trečiąja eile ir užtikrintus reikalavimus, kai įkeistas turtas restruktūrizavimo metu neparduodamas.
Reikalavimai iš restruktūrizavimo metu suteiktų ir neužtikrintų paskolų tenkinami po pirmos eilės ir prieš antrą.
Trečiąja eile tenkinami restruktūrizuojamos įmonės dalyvių, iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo tapusių įmonės kreditoriais, kurie vieni ar su kitais dalyviais kontroliuoja restruktūrizuojamą įmonę, reikalavimai, nesusiję su darbo santykiais.
Kiekvienu etapu kiekvienos paskesnės eilės kreditorių reikalavimai tenkinami po to, kai visiškai patenkinti atitinkamo etapo pirmesnės eilės kreditorių reikalavimai. Jeigu neužtenka lėšų visiems vieno etapo vienos eilės reikalavimams visiškai patenkinti, šie reikalavimai tenkinami proporcingai pagal kiekvienam kreditoriui priklausančią sumą.
Fizinių asmenų bankroto atveju kreditorių reikalavimai tenkinami dviem etapais. Pirmuoju etapu tenkinami kreditorių reikalavimai be priskaičiuotų palūkanų ir netesybų, antruoju etapu – palūkanos ir netesybos.
Pirmąja eile tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais; reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, mirties, susirgimo profesine liga ar mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe (šie reikalavimai gali būti tenkinami iš tam sukurto Garantinio fondo lėšų); reikalavimai dėl piniginių lėšų vaikui išlaikyti; žemės ūkio veiklos subjektų reikalavimai sumokėti už parduotus žemės ūkio produktus (šie reikalavimai gali būti tenkinami iš Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos tam skirtų lėšų).
Po pirmosios eilės ir prieš antrąją tenkinami kreditorių reikalavimai, atsiradę fizinio asmens bankroto proceso metu iš individualios ir (ar) ūkininko veiklos, reikalavimai, atsiradę dėl skolinių įsipareigojimų individualiai veiklai ar bankroto administravimo išlaidoms.
Antrąja eile tenkinami visi likusieji kreditorių reikalavimai.
Kiekvienu etapu kiekvienos paskesnės eilės kreditorių reikalavimai tenkinami po to, kai visiškai patenkinami atitinkamo etapo pirmesnės eilės kreditorių reikalavimai. Jeigu neužtenka lėšų visiems vieno etapo vienos eilės kreditorių reikalavimams visiškai patenkinti, šie reikalavimai tenkinami proporcingai pagal kiekvienam kreditoriui priklausančią sumą.

14 Kokios yra nemokumo bylų užbaigimo (ypač pasiekus susitarimą su kreditoriais) sąlygos ir pasekmės?

Taikos sutartis gali būti sudaroma vykstant įmonės bankroto procesui. Sudarius taikos sutartį įmonės bankroto procedūros nutraukiamos, įmonė toliau įprastai veikia, vykdydama taikos sutartį.
Įmonės bankroto atveju sudaryti taikos sutartį leidžiama bet kuriuo bankroto proceso metu iki teismo nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo. Pasiūlyti sudaryti taikos sutartį gali kreditoriai, administratorius, įmonės savininkai. Bankroto administratorius privalo pasiūlyti sudaryti taikos sutartį prieš pradedant išieškojimą iš neribotos civilinės atsakomybės įmonės savininko turto (kai neribotos civilinės atsakomybės įmonė neturi turto ar jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti ir kreditorių reikalavimams tenkinti). Taikos sutartyje nurodomos kreditorių įmonei teikiamos nuolaidos, reikalavimai, įmonės įsipareigojimai, kreditorių reikalavimų patenkinimo būdai ir terminai, atsakomybė už sutarties nevykdymą.
Taikos sutartis laikoma sudaryta, jeigu ją pasirašo kreditoriai, kurių nepatenkintų reikalavimų suma sudaro ne mažiau kaip 2/3 iki taikos sutarties pasirašymo dienos visų likusių nepatenkintų reikalavimų sumos vertinės išraiškos. Taikos sutartį tvirtina teismas, o neteisminio bankroto proceso atveju – notaras.
Įmonės restruktūrizavimo atveju ir fizinio asmens bankroto atveju taikos sutarties sudarymo galimybė nenumatyta, tačiau atitinkamai restruktūrizavimo procesas gali būti nutraukiamas, o fizinio asmens bankroto procedūra baigiama kreditoriams atsisakius reikalavimų ar skolininkui patenkinus visus atitinkamai teismo patvirtintus ir restruktūrizavimo plane ar fizinio asmens mokumo atkūrimo plane numatytus kreditorių reikalavimus.

15 Kokios yra kreditorių teises po nemokumo bylos užbaigimo?

Įmonės bankroto atveju realizavus įmonės turtą bankrutavusi įmonė likviduojama ir išregistruojama iš Juridinių asmenų registro. Likusių nepatenkintų kreditorių reikalavimų niekas neatlygina. Jeigu po įmonės likvidavimo atsirastų jos turto, jo vertė butų panaudota tolesniam likusių nepatenkintų kreditorių reikalavimų tenkinimui.
Įmonės restruktūrizavimo atveju įmonė toliau veikia įprastai ir kreditoriai turi tokias pačias teises kaip ir įprastai veikiančios įmonės atžvilgiu.
Fizinio asmens bankroto atveju pasibaigus fizinio asmens bankroto procesui kreditoriai turi teisę, kad fizinis asmuo patenkintų likusius nepatenkintus reikalavimus dėl žalos atlyginimo dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, mirties, piniginių lėšų vaikui išlaikyti, baudų valstybei už fizinio asmens padarytus administracinius nusižengimus arba nusikalstamas veikas sumokėjimo, žalos, padarytos nusikalstamomis veikomis, atlyginimo, likusius nepatenkintus įkeitimu ar hipoteka užtikrintus reikalavimus (kai įkeistas turtas vykstant bankroto procesui nebuvo numatytas parduoti). Kiti mokumo atkūrimo plane numatyti ir likę nepatenkinti kreditorių reikalavimai nurašomi, kreditoriai netenka teisės reikalauti juos įvykdyti.

16 Koks subjektas turi padengti nemokumo bylos sąnaudas ir išlaidas?

Įmonės bankroto atveju administravimo išlaidos dengiamos iš įmonės lėšų, įskaitant lėšas, gautas vykstant bankroto procesui. Kai įmonė neturi lėšų arba jų nepakanka bankroto administravimo išlaidoms apmokėti, jos gali būti apmokamos asmens, pateikusio pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo, lėšomis arba gali būti skiriamas bankroto administratorius, sutinkantis prisiimti riziką, kad bankroto proceso metu nebus gauta pakankamai lėšų teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti ir todėl bankroto administravimo išlaidos bus apmokamos iš administratoriaus lėšų.

Iškėlus įmonės bankroto bylą teismas patvirtina lėšų sumą, kurią administratorius turi teisę naudoti bankrutuojančios įmonės administravimo išlaidoms apmokėti, kol kreditorių susirinkimas patvirtins administravimo išlaidų sąmatą. Vėlesniems laikotarpiams bankroto proceso administravimo išlaidų sąmatą tvirtina bankrutuojančios įmonės kreditorių susirinkimas. Bankroto administratorius neturi teisės viršyti patvirtintos administravo išlaidų sąmatos, išskyrus atvejus, kai dėl nenumatytų priežasčių būtina imtis skubių priemonių, siekiant apsaugoti įmonės ir jos kreditorių interesus.

Įmonės restruktūrizavimo atveju administravimo išlaidos dengiamos iš įmonės lėšų, įskaitant lėšas, gautas vykstant restruktūrizavimo procesui

Iškeldamas restruktūrizavimo bylą teismas tvirtina administravimo išlaidų sąmatą laikotarpiui nuo teismo nutarties iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą įsiteisėjimo dienos. Patvirtinus restruktūrizavimo planą tolesniam laikotarpiui skirta restruktūrizavimo išlaidų suma nurodoma restruktūrizavimo plane.

Fizinio asmens bankroto administravimo išlaidos apmokamos iš fizinio asmens visų rūšių lėšų, įskaitant ir gaunamas bankroto proceso metu. Bankroto administravimo išlaidų sąmatą tvirtina ir keičia kreditorių susirinkimas, o bankroto administratoriaus atlyginimo suma nustatoma pavedimo sutartyje, sudarytoje tarp fizinio asmens ir bankroto administratoriaus.

17 Kokios yra taisyklės dėl sandorių, kurie yra nenaudingi visiems kreditoriams bendrai, pripažinimo niekiniais, jų nuginčijimo ar jų nevykdytinumo?

Kreditorių teises pažeidžiantys skolininko sandoriai per vienų metų ieškinio senaties terminą, taikomą nuo sužinojimo arba turėjimo sužinoti apie sandorį, paskirto nemokumo administratoriaus ar konkretaus kreditoriaus gali būti ginčijami *actio Pauliana* pagrindu. Tam, kad sandoris būtų nuginčytas *actio Pauliana* pagrindu, turi būti nustatytos visos šios sąlygos:

1) kreditorius turi turėti neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę, t. y. skolininkas turi būti neįvykdęs ar netinkamai įvykdęs prievolę kreditoriui;

2) ginčijamas sandoris turi pažeisti kreditorių teises. Kreditorių teisės pažeidžiamos, kai dėl sudaryto sandorio skolininkas tampa nemokus arba, būdamas nemokus, suteikia pirmenybę kitam kreditoriui, arba dėl sudaryto sandorio skolininkas, nors ir netapo nemokus, tačiau pasikeitė (sumažėjo) skolininko galimybė įvykdyti prievolę kreditoriui, pavyzdžiui, dėl to, kad sumažėjo skolininko turto vertė (tokia situacija gali susiklostyti, pavyzdžiui, kai už perleistą turtą gaunama aiškiai mažesnė negu rinkos vertės kaina);

3) skolininkas neprivalėjo sudaryti ginčijamo sandorio;

4) skolininkas buvo nesąžiningas, nes žinojo ar turėjo žinoti, kad sudaromas sandoris pažeis kreditorių teises;

5) trečiasis asmuo, sudaręs su skolininku atlyginti dvišalį sandorį, buvo nesąžiningas.

Be to, bankroto ar restruktūrizavimo metu įstatymai numato disponavimo skolininko turtu apribojimus (žr. papildomai atsakymą į 10 klausimą) ir skolininko sandoriai, sudaryti nesilaikant šių apribojimų, yra negaliojantys nuo jų sudarymo momento.

Paskutinis naujinimas: 18/10/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.